

Offentlighetsprincipen

Offentlighetsprincipen ger dig en unik insyn i all offentlig verksamhet. När det gäller öppenhet mot medborgare och media ligger Norden långt framme jämfört med de flesta andra länder. Norden har också framgångsrikt drivit frågan i EU, som nu blir öppnare för insyn än tidigare.

Den här texten beskriver vilka rättigheter du har som kommuninvånare. Men offentlighetsprincipen gäller naturligtvis för all offentlig verksamhet. Nedan hittar du information på följande områden:

- Offentlighetsprincipen - rör den mig?
- Vad är allmänna handlingar?
- Vad innebär sekretess?
- Var finns handlingarna?
- Hur fort kan jag få handlingarna?
- Får jag ta med dem hem?
Kan jag få handlingar via e-post?
- Du får vara anonym.
- Du kan klaga
- Mer att tänka på

Offentlighetsprincipen - rör den mig?

Ja, i högsta grad. För att du ska kunna utnyttja dina medborgerliga rättigheter är det nödvändigt att känna till vad offentlighetsprincipen innebär, nämligen: Rätten för alla, finländska och utländska medborgare, att ta del av allmänna, offentliga handlingar hos myndigheter och förvaltningar. Syftet är att ge dig insyn och möjlighet att kontrollera hur politiker och tjänstemän sköter kommunen. På så sätt har du också möjlighet att påverka verksamheten.

Vad är allmänna handlingar?

En handling kan beskrivas som någonting som innehåller information av något slag. Vanligen är det brev, protokoll, beslut med mera. Men det kan också handla om e-post, video- eller bandupptagningar till exempel. En kommunal handling kan vara allmän, eller inte allmän. De handlingar som inte är allmänna är till exempel tjänstemännens interna arbetsmaterial.

Allmänna handlingar kan i sin tur vara offentliga eller sekretessbelagda, dvs hemliga. Enligt lagen är en handling allmän när den har inkommit till kommunen, när den förvaras där eller har upprättats där.

Alla allmänna handlingar som inte är sekretessbelagda är offentliga. Därmed har du rätt att läsa dem.

Vad innebär sekretess?

I dagligt tal säger vi "hemliga handlingar", när vi menar sekretessbelagda handlingar. Syftet med sekretessen kan till exempel vara att skydda enskilda människor i ärenden som rör socialtjänsten. En särskild lag anger vilka uppgifter som är sekretessbelagda. Det innebär att kommunen, med stöd av lagen, avgör vad som ska sekretessbeläggas. Så om du skickar ett brev till kommunen och skriver "hemligt", "förtroligt" eller "konfidentiellt" på brevet blir det ändå inte sekretessbelagt, om inte lagen medger det.

Var finns handlingarna?

Kommunen (och alla andra offentliga förvaltningar) måste registrera, förvara och arkivera sina allmänna handlingar. De ska hållas ordnade, så att man lätt kan hitta det man söker. I allmänhet är det kommunens registrator/byråsekreterare som ordnar handlingarna i ett diarium, som normalt sett också är en allmän offentlig handling. Allt fler kommuner lägger också ut sina handlingar på nätet.

Hur fort kan jag få handlingarna?

Lagen säger att allmänna, offentliga handlingar ska lämnas ut "skyndsamt". I praktiken innebär det att de ska lämnas ut omedelbart om du personligen besöker kommunen. Om du beställer materialet per telefon eller brev, får det ta maximalt två dagar.

Får jag ta med dem hem?

Du kan läsa handlingarna på stället och sedan lämna tillbaka dem. Du kan också skriva av dem eller be att få kopior och ta med dig. Kommunstyrelsen i varje kommun bestämmer vad det kostar att kopiera handlingar.

Kan jag få handlingar via e-post?

Kommunen är inte skyldig att lämna ut handlingar via e-post.

Du får vara anonym

Enligt lagen behöver du inte tala om vem du är när du vill ha allmänna, offentliga handlingar. Du behöver inte heller berätta varför du vill ha handlingarna. Ingen har rätt att fråga dig om detta.

Du kan klaga

Om du nekas att ta del av en handling, ska du enligt lagen få ett skriftligt besked om detta. Om du då anser att kommunen har gjort fel, har du möjlighet att överklaga beslutet hos förvaltningsdomstolen

Mer att tänka på

Även all din egen korrespondens (brev, fax, e-post osv) med kommunen blir en allmän handlingar, som kan läsas av andra. Du kan inte kringgå offentlighetsprincipen genom att skicka ett brev, i ett ärende som rör en kommunal fråga, till tjänstemän eller förtroendevalda politiker på deras hemadresser. De är ändå skyldiga att se till att ditt brev diarieförs hos kommunens registrator.